

Deze ontwikkelingsgang der moderne wetenschap is de oorzaak van het pijnlijk conflict, dat thans allerwege tusschen Christendom en cultuur, tusschen godsdienst en godgeleerdheid, tusschen leven en kennis, tusschen zijn en bewustzijn, tusschen volk en geleerden, tusschen kerk en school wordt aanschouwd. Nergens wordt dit conflict met meer smart doorleefd dan in het hart van den student, die, tehuis in het Christelijk geloof opgevoed, straks op gymnasium en akademie met de moderne wetenschap in aanraking komt. Naarmate dat geloof dieper wortelen heeft geschoten in zijn ontvankelijk gemoed en er levensernst en ideale gezindheid heeft gekweekt, wordt de strijd heviger, waaraan hij straks in en buiten de gehoorzalen der universiteit blootgesteld wordt. Velen zijn in die gevaarlijke crisis bezwaken. Zij werden een prooi van den twijfel niet slechts, maar gaven zich ook aan twijfelzucht en vertwijfeling over.

Voortgestuwd door het onstuimig bloed der jeugd, gunden zij zich zelve den tijd niet, om een ernstig onderzoek in te stellen en daarna eene weloverwogen beslissing te nemen. In den naam van eene goed bedoelde maar toch oppervlakkige oprechtheid haastten zij zich, om terstond en beslist positie te kiezen, het oude als verouderd en onbruikbaar te verwerpen en het nieuwe als onveranderlijke en onwankelbare waarheid aan te nemen. Of ook brachten zij het noch naar de eene noch naar de andere zijde tot eene vaste overtuiging. Heen en weer geslingerd tusschen de inzichten van het verstand en de behoeften van het hart, vonden zij geen rust, en gaven ten slotte de hope op, om ooit eenige absolute waarheid te vinden. Het agnosticisme werd hun toevlucht. Maar daardoor verloren zij ook de geestdrift en den moed, die tot groote daden in staat stelt. Voordat zij het leven leerden kennen,